

№ 007-1-584 від 24.12.2020 р.

Міністерство освіти і науки України

Науковий комітет повідомляє про наступні зауваження до запропонованого МОН на громадське обговорення законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (далі –Проект).

Доводиться констатувати, що проєкт змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», що розроблявся більше ніж півроку робочою групою МОН за активної участі представників Наукового комітету, на основі пропозицій робочої групи Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, зазнав радикальних правок, з вилученням низки саме тих положень, які закладали можливість реальних змін у сфері наукової і науково-технічної експертизи. Зокрема:

- Проєктом передбачається повне збереження системи акредитації як фізичних, так і юридичних осіб для здійснення наукової і науково-технічної експертизи. Ідея документу робочої групи полягала в тому, щоб принаймні для фізичних осіб замість акредитації встановити чіткі кваліфікаційні вимоги, виконання яких давало б право здійснювати експертизу. Звертаємо увагу МОН на те, що однією з основних причин необхідності розробки змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу, у відповідності до рішень Національної ради з питань розвитку науки і технологій від 5.11.2019р., була необхідність адаптувати вітчизняне законодавство для можливості широкого залучення іноземних експертів. Пропонована МОН редакція Проєкту фактично повністю виключає можливість залучення іноземних експертів – адже в переважній більшості вони не будуть мати, як це вимагається наказом МОН №12 від 12.01.2004р. визнаних в Україні дипломів про присудження наукового ступеня або атестатів про присвоєння вченого звання, а отже, не матимуть права здійснювати наукову і науково-технічну експертизу без отримання свідоцтва про акредитацію. Це буде серйозним кроком назад як для експертизи наукових проєктів, так і для державної атестації наукових установ, захистів дисертацій – у всіх цих випадках є вже існуюча практика залучення іноземних вчених як експертів. Додатковим аргументом на користь скасування акредитації для фізичних осіб є необхідність

експертизи прикладних наукових проєктів в нових галузях інформаційних технологій (машинне навчання, тощо), де велика кількість справжніх експертів не мають наукових ступенів або вчених звань, і ця тенденція зростає. Таким чином, є **абсолютно необхідним** прибрати з Проєкту норму про обов'язковість акредитації принаймні для фізичних осіб, з одночасним відновленням тих положень Проєкту у редакції, підготовленій робочою групою, що стосувались вимог до виконавців та організаторів наукової і науково-технічної експертизи.

- з Проєкту була вилучена низка норм, які давали можливість при проведенні наукової та науково-технічної експертизи заявок на одержання фінансової підтримки визначати **критерії обов'язкового залучення іноземних експертів**, зокрема для заявок з великими річними обсягами фінансування; це дає можливість і надалі роздавати гранти будь-якого обсягу без залучення іноземних експертів;
- з Проєкту вилучені всі конкретні норми, що стосувалися **критеріїв наявності конфлікту інтересів при проведенні експертизи заявок на одержання фінансової підтримки за рахунок коштів державного бюджету**; натомість все зведено лише до очевидної заборони авторам або виконавцям заявки самим здійснювати її експертизу; враховуючи ж, що в законодавстві наразі норми щодо конфлікту інтересів вписані лише в загальній формі, це дасть можливість і надалі ігнорувати очевидні випадки конфлікту інтересів організаторами експертизи;
- повністю вилучена з Проєкту норма про **ресстри недобросовісних виконавців**, яка давала можливість замовникам експертизи конкретний механізм боротьби з порушеннями у сфері наукової та науково-технічної експертизи; загалом, складається враження, що Проєкт ставить на меті максимально утруднити таку боротьбу, усуваючи як критерії визначення порушень, так і механізми реальної відповідальності за них.

Вважаємо, що Проєкт потребує суттєвого доопрацювання, з метою відновлення критично важливих положень, згаданих вище.

Голова Наукового комітету
Національної ради України
з питань розвитку
науки і технологій

Alexei Koleschuk

О. К. Колежук